

KSCB092

FAŠIZMUS
A JEHO ŠPECIFIKÁ V EURÓPE A
ÁZII

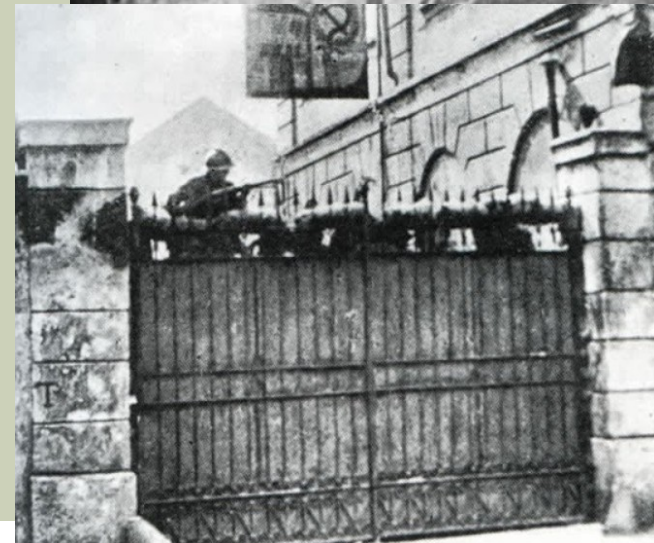

Jakub Drábik

Jaro 2022

PIAZZA SAN SEPOLCRO, 23.3.1919

- Taliansko po vojne chaos
- Zmrzačené víťazstvo (*vittoria mutilata*)
- Roky 1919 a 1920 sú známe tiež ako *Biennio Rosso* (Červené bienále, alebo Dva červené roky)
- 1919: 1663 štrajkov + 208 štrajkov farmárov
- 1920: 1881 + 189

PIAZZA SAN SEPOLCRO, 23.3.1919

- Cez 100 ľudí sa stretlo na Piazza San Sepolcro
- Stretko zvolal 36-ročný novinár a zapálený nacionalista Benito Mussolini (bývalý člen PSI – socialistickej strany)
- Vznik *Fasci Italiani di Combattimento* (Talianske bojové zväzky)

TALIANSKO PO VOJNE

- Snaha o odvrátenie katastrofy
- Silná ľavica: Komunisti, anarchisti, radikálna ľavica
- Gabriele D´Annunzio – Fiume/Rijeka
- Futurizmus a Filippo Marinetti (na San Sepolcro bol tiež)
- Fašizmus v tomto období snaha o syntézu medzi pravitou a ľavicou (Marinetti + Mussolini) – nejasné, čo to znamená

FASCI – PRVÝ PROGRAM

- Prvý „program“ *Fasci di combattimento* 30. marca 1919 na stránkach *Il Popolo d' Italia*.
- zlátanina rôznych, často protichodných ideí vytrhnutých z programu iných politických strán:
- zrušenie monarchie, znárodnenie priemyslu, špeciálne dane pre tých, ktorí na vojne zbohatli, konfiškácia cirkevného majetku, hlasovacie právo pre ženy, zrušenie senátu, osemhodinový pracovný čas, fixná minimálna mzda alebo veľmi vágne formulovaná požiadavka na participáciu robotníkov na riadení priemyslu (akým spôsobom, nebolo jasné)

FASCI ITALIANI DI COMBATTIMENTO - Comitato Centrale

MILANO - Via Paolo da Cannobbio, 37 - Telefono 7156

Italiani!

Ecco il programma nazionale di un movimento sanamente italiano. Rivoluzionario, perché antidogmatico e antidemagogico; fortemente innovatore perché antipregiudizievole.

Noi poniamo la valorizzazione della guerra rivoluzionaria al di sopra di tutto e di tutti.

Gli altri problemi: burocrazia, amministrativi, giuridici, scolastici, coloniali, ecc. li tratteremo quando avremo creato la classe dirigente.

Per questo NOI VOGLIAMO:

Per il problema politico

- a) — Suffragio universale a scrutinio di Lista regionale, con rappresentanza proporzionale, voto ed eleggibilità per le donne.
- b) — Il minimo di età per gli elettori abbassato ai 18 anni; quello per i Deputati abbassato ai 25 anni.
- c) — L'abolizione del Senato.
- d) — La convocazione di una Assemblea Nazionale per la durata di tre anni, il cui primo compito sia quello di stabilire la forma di costituzione dello Stato.
- e) — La formazione di Consigli Nazionali tecnici del lavoro, dell'industria, dei trasporti, dell'igiene sociale, delle comunicazioni ecc. eletti dalle collettività professionali o di mestiere, con poteri legislativi, e col diritto di eleggere un Commissario Generale con poteri di Ministro.

Per il problema sociale:

NOI VOGLIAMO:

- a) — La sollecita promulgazione di una Legge dello Stato che sancisca per tutti i lavoratori la giornata legale di otto ore di lavoro.
- b) — I minimi di paga.
- c) — La partecipazione dei rappresentanti dei lavoratori al funzionamento tecnico dell'industria.
- d) — L'affidamento alle stesse organizzazioni proletarie (che ne siano degne moralmente e tecnicamente) della gestione di industrie o servizi pubblici.
- e) — La rapida e completa sistemazione dei ferrovieri e di tutte le industrie dei trasporti.
- f) — Una necessaria modificazione del progetto di legge di assicurazione sull'invalidità e sulla vecchiaia, abbassando il limite di età proposto attualmente a 65 anni, a 55 anni.

Per il problema militare:

NOI VOGLIAMO:

- a) — **L'istituzione di una milizia Nazionale**, con brevi periodi d'istruzione e compito esclusivamente difensivo.
- b) — La nazionalizzazione di tutte le Fabbriche di Armi e di esplosivi.
- c) — Una politica estera nazionale intesa a valorizzare nelle competizioni pacifiche della civiltà, la nazione italiana nel mondo.

Per il problema finanziario:

NOI VOGLIAMO:

- a) — Una forte imposta straordinaria sul capitale a carattere progressivo, che abbia la forma di vera **ESPROPRIAZIONE PARZIALE** di tutte le ricchezze.
- b) — **Il sequestro di tutti i beni delle Congregazioni religiose** e l'abolizione di tutte le mense Vescovili, che costituiscono una enorme passività per la Nazione, e un privilegio di pochi.
- c) — La revisione di tutti i contratti di forniture di guerra, ed il sequestro dell'85% dei profitti di guerra.

NÁSILIE

- Program nejasný, ideológia nevyformovaná (možno nejasné, možno oportunizmus)
- Voľby november 1919 fasci v Miláne 4796 hlasov, hnutie dokopy 870 členov
- ALE: mnoho prvých členov Fasci bývalí príslušníci špeciálnych jednotiek talianskej Kráľovskej armády počas prvej svetovej vojny, tzv. Arditi
- Arditi vedení Cesare Maria De Vecchim

SQUADRISMO

- cca 1920 každé Fascio – ktoré bolo vlastne napodobeninou milánskej bunky *Fasci Italiani di Combattimento*, koordinovanej z centrály – dostalo príkazom založiť svoje akčné jednotky (*squadre d'azione*), známe ako squadristi.
- „čiernokošeliari“ (*Camicie Nere*) – čierne košele prevzali od Arditi a od štrajkujúcich robotníkov, ktorí ich používali a ktorí ich prevzali od anarchistov

TALIANSKO 1920

- Taliansko v chaose, 1920 štrajky, vo voľbách víťazní socialisti (PSI) zaviedli mnoho nepopulárnych opatrení
- Napr. v Pádskej nížine, zaviedli nariadenie, podľa ktorého sa každý statkár, ktorý najímal na prácu na poli robotníkov, musel najprv nahlásiť na socialistickú sprostredkovateľňu práce. Tam mu prideliť robotníkov, ktorých však nemohol zamestnať len na sezónne práce, ale na celý rok. Musel im pritom vyplatiť omnoho vyššie mzdy, než doteraz a zabezpečiť lepšie pracovné podmienky
- Statkári hľadali podporu u fašistov

- Od jesene 1920 sa začal postupný nárast počtu členov Fasci
- Squadristo – násilie, bitky + pre mladých mužov dôkaz maskulinity, sociálna skupina a organizačný rámec pre „kariérny postup“
- Polícia, armáda a poriadkové sily často sympatizovali s fašistami
- Obľúbený mučiaci prostriedok fašistov ricínový olej - laxatívne účinky, symbolické = očista tela, očista národa (dobre popísal napr. Umberto Eco v knihe Tajuplný plameň Kráľovnej Loany)

EFFETTI DELLA CURA DELL'OLIO DI RICINO

PRIMA DELLA CURA

DURANTE LA CURA

DOPO LA CURA

NÁSILNOSTI

- v roku 1920 násilne zomrelo 172 socialistov, 10 členov Ľudovej strany, štyria fašisti a 51 nevinných náhodných chodcov. Počet vážne zranených v tom roku sa pohyboval okolo čísla 1600.
- V období štyroch mesiacov medzi januárom (leden) a aprílom (duben) 1921 zomrelo 102 osôb, z toho 41 socialistov, 25 fašistov, 20 policajtov a 16 náhodných obetí.
- Fašisti boli vďaka svojim „úspechom“ čím ďalej tým trúfalejší
- Ústredná vláda a štát ako taký nebol schopný udržať verejný poriadok

TRANSFORMÁCIA HNUTIA

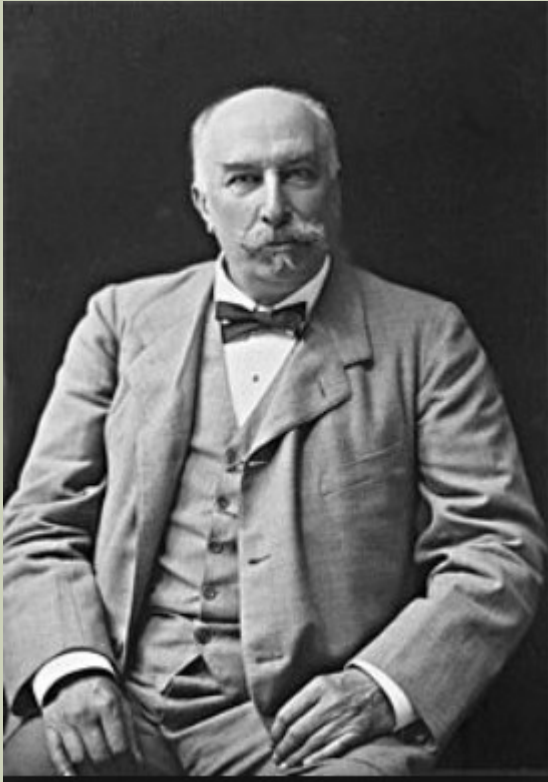
- 20-tisíc členov v decembri (prosinec) 1920
- takmer 100-tisíc v apríli (duben) 1921
- 187 588 v máji (květen) 1921.
- Do konca roka 1921 malo Mussoliniho hnutie 830 miestnych buniek a štvrt' milióna členov
- Program stále nejasný, mnoho protichodných sľubov
– ALE fašizmus jediná možnosť záchrany

SQUADRISMO - PROBLÉM

- Na čele síce bol Mussolini, no faktickú reálnu moc v jednotlivých oblastiach držali miestni velitelia ako Italo Balbo (1896 – 1940) vo Ferrare, Dino Grandi (1895 – 1988) v Bologni alebo Roberto Farinacci (1892 – 1945) v Cremona.
- Po vzore etiópskych „vojvodcov“ si hovorili termínom „ras“
- Ras v preklade „hlava,“ malo to symbolizovať rozhodujúcu moc daného „rasa“ v oblasti. Rasi mali vo svojich provinciách pomerne voľnú ruku

VOĽBY 1921

- Fašisti nárast sily – skúsený premiér Premiér Giovanni Giolitti (1842 – 1928) sa rozhodol ich využiť
- V máji 1921 mali byť v Taliansku voľby a Giolitti pozval do koalície i fašistov
- Národný blok (*Blocchi Nazionali*)

VOLBY 1921

- Fašisti 35 kresiel z 535 – zanedbateľné, ale stali sa súčasťou širokej antisocialistickej koalície
- Giolitti bol presvedčený, že so všetkými svojimi skúsenosťami a politickou agilnosťou dokáže Mussoliniho bez akéhokoľvek problému ovládať a využívať na svoje ciele
- Mussolini navyše problémy s rastúcou silou rasov

NA CESTE K MOCI

- Mussolini – konsolidácia moci v strane & snaha ukázať rešpektovanejšiu tvár:
- komisia, ktorá mala očistiť hnutie od kriminálnych živlov
- pacifikačný pakt s PSI: dohoda, podľa ktorej by sa polovojenské jednotky jedných i druhých prestali v uliciach navzájom napádať
- významný odpor v hnutí

NA CESTE K MOCI

- Mussolini: 18.8. 1921 rezignácia z čela hnutia
- Bez neho – hnutie stratené, uprosili ho naspäť
- Prerod z hnutia na stranu
- Na kongrese v Ríme medzi 7. a 10. novembrom (listopad) 1921 vznikla Národná fašistická strana, *Partito Nazionale Fascista* (PNF); Mussolini - > DUCE
- Stále ale snaha nevyzerať príliš radikálne – Mussolini napr. chodí v tomto období v smokingu, ako štandardný politik

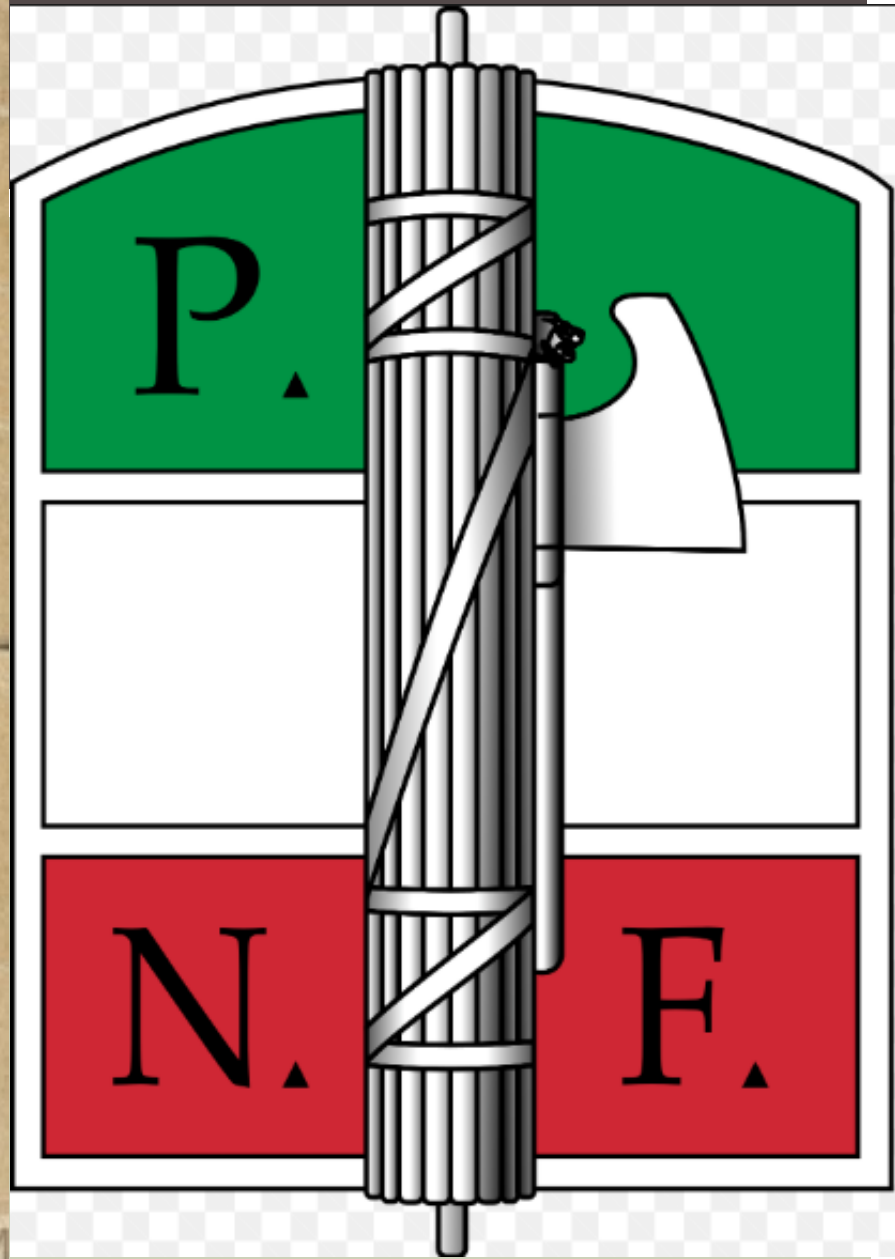

FAŠIZMUS AKO POLITICKÁ STRANA

- V straníckej organizácii mal Mussolini lepšiu kontrolu nad ras-mi (mnohí hnutie opustili)
- Počet členov cca 220 000
- Vznik mnohých organizácií:
 - Národná fašistická federácia univerzitných skupín (*Federazione Nazionale Universitaria Fascista*)
 - ženské skupiny, *fasci femminilli*
 - rôzne odborové skupiny napojené na fašistov sa zjednotili do *Confederazione Nazionale delle Corporazioni Sindicali* (CNCS)

FAŠIZMUS AKO POLITICKÁ STRANA

- Vlastný špecifický štýl (kopírovanie D´Annunzia): vlajky, pochody, uniformy, ceremónie, nové symboly a piesne či heslá na skandovanie
- hnutie malo vojenský, mýtický a náboženský charakter, ktorý ho úplne odlišoval od iných politických projektov
- kryštalizovala i ideológia hnutia. Fašizmus „vstrebával“ rôzne ideologické prúdy a myšlienky (futurizmus, revolučný syndikalizmus, squadrizmus, kresťanstvo, a mnoho ďalších), pevným jadrom však ostával mýtus o znovuzrození národa

TALIANSKO ZAČIATKU 20. ROKOV

- Taliansko: nestabilná vláda, násilie na uliciach, štrajky, štát nemá moc pevne v rukách
- Kolabujúca ekonomická a sociálna situácia
- Squadristi prišli k ešte agresívnejšiemu postupu ako doteraz. Drancovali a pálili kancelárie a budovy socialistov či sídla ich novín, postupne dokonca prišli k zaberaniu celých miest (Ferraru, Bolognu, Cremonu, Ravennu a ďalšie)

VLÁDA V STAVE TOTÁLNEHO ROZKLADU

- Približne od februára (února) 1922 už prakticky nemala vláda v rukách výkonnú moc.
- Štátny aparát sa rozpadal, len málo policajných a vojenských jednotiek bolo lojálnych neustále sa meniacej vláde neschopnej riešiť základné problémy obyvateľstva
- Marxistická PSI chcela revolúciu po vzore boľševikov, kresťanskí demokrati konzervatívne ideály + „liberálna“ koalícia s fašistami = nemožné vytvoriť vládu

POCHOD NA RÍM

- Mussolini sa rozhodol situáciu využiť
- 24. októbra (říjen) 1922 fašistický kongres v Neapole
- Mussolini pred davom asi 60-tisíc ľudí vyhlásil, že „náš program je jednoduchý, chceme v Taliansku vládnuť!“
- Rozkaz čiernokošeliarom, aby sa zmocnili verejných budov, rekvirovali vlaky a zhromaždili sa na strategických miestach v Ríme
- „Pochod na Rím“ začal

POCHOD NA RÍM

- „Pochod na Rím“ mali viesť štyria fašistickí lídri (*Quadrumviri*)
- Mussolini sa medzitým skrýval v Miláne. V prípade neúspechu na vlak a útek do Švajčiarska

POCHOD NA RÍM

- Premiér Facta zareagoval rýchlo a razantne.
- Do hlavného mesta povolal spoľahlivé vojenské jednotky lojálne vláde a polícii rozkázal, aby zadržala vlaky s fašistami v prípade, že sa dostanú do mesta.
- Začal prípravy na zavedenie stanného práva
- Približne 400 policajtov, ktorých dokázal Facta zmobilizovať, zadržalo asi 20-tisíc čiernokošeliarov a držalo ich mimo mesta

POCHOD NA RÍM

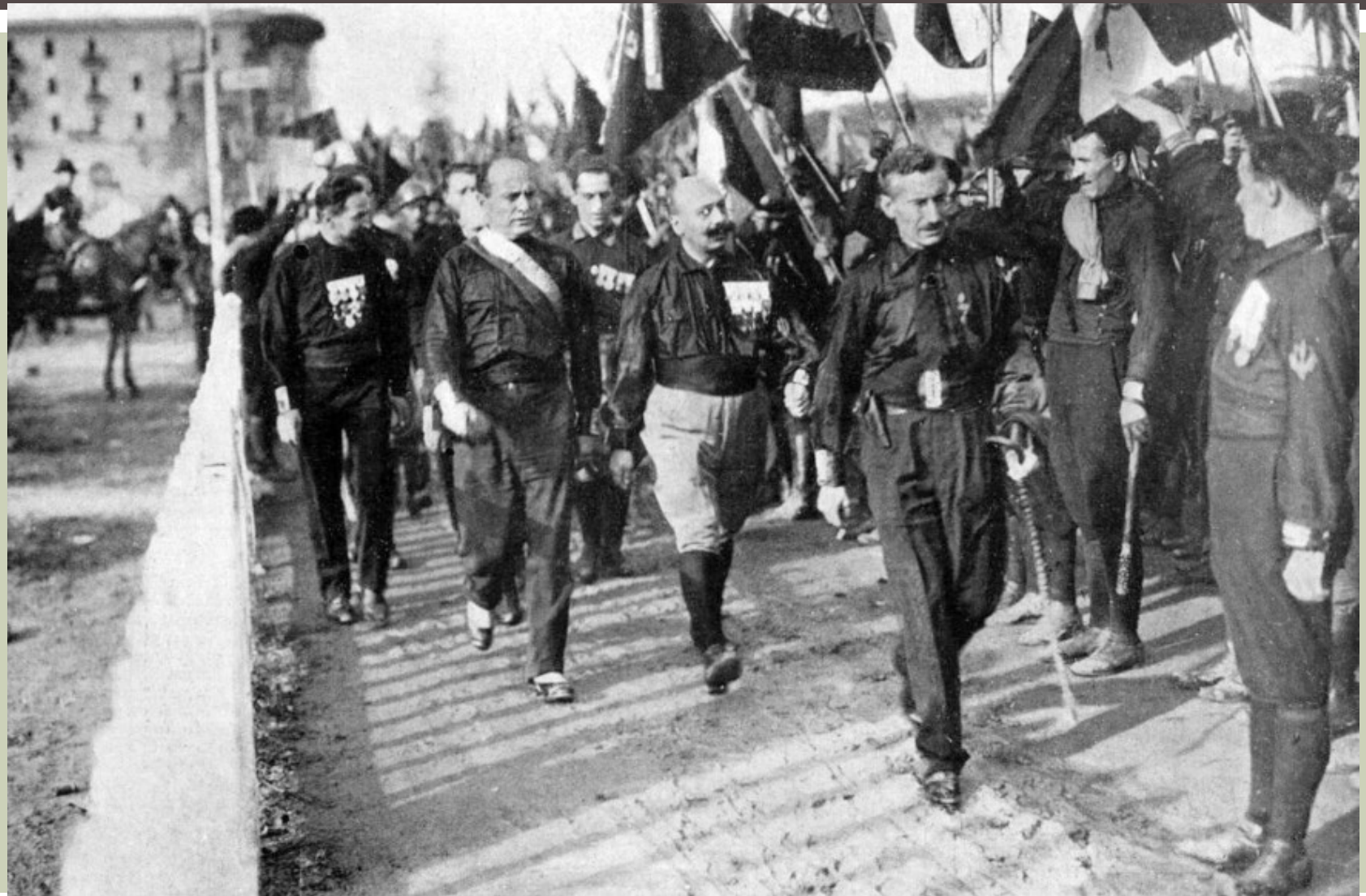
- približne 9000 fašistov sa ráno 28. októbra 1922 do Ríma dostavilo
- Facta žiadal od kráľa povolenie na stanné právo a použitie dostupných vojenských jednotiek,
- kráľ Viktor Emanuel III. najprv súhlas, no potom sa zľakol. Predpokladal, že i keby došlo k rozohnaniu fašistov, stále ovládali sever krajiny a mohlo by dôjsť k značnému krviprelievaniu. Navyše si (bezdôvodne) nebol istý lojalitou armády

POCHOD NA RÍM

- 28. októbra (říjen) premiérsky ponúkol post Mussolinimu
- Mussolini pricestoval vlakom 30. októbra 1922.
- Mussolini: „Pane, ospravedlňujem sa za svoj odev, prichádzam však z bojového poľa.“
- Začiatok budovania legendy – dodnes funguje (fotografie naaranžované 31. októbra sa bežne používajú ako ilustračné zábery pochodu na Rím – nie je to pravda)

31. ŘÍJEN 1922

MUSSOLINI PREMIÉR

- koaličná vláda s nacionalistami, populistami a dokonca časťou liberálov
- Fašisti sa dostali k moci legálne
- Mussolini premier + mal na starosti i zahraničnú politiku. Zo zvyšných 13 ministrov však boli fašisti len traja
- Mussolinimu moc, ale nie absolútna moc
- Vlastne normálna vláda, nikto to zvlášť neriešil

MUSSOLINI

PREMIÉR

- Mussolini spočiatku kalkulácie a pragmatické chovanie – chcel absolútnu moc, zatiaľ nevedel ako
- rozdiel medzi fašistickou ideológiou, teda tomu, čomu fašisti veria – a politickým programom, ktorý prispôsobujú okolnostiam podľa potreby.
- Duce nevedel, ako má vlastne znovuzrodené Taliansko vyzerať a odmietal sa na túto tému baviť hoc i so svojimi najbližšími. Tvrdil, že on ukazuje cestu a detaily by už mali riešiť experti

PREMIÉR

- priority: pacifikácia, národná disciplína a riešenie ekonomických problémov - > Mussoliniho vláda získala dôveru
- prvou prioritou bola náprava ekonomickej situácie: ministrom financií sa stal liberál Alberto De Stefani (1879 - 1969)
- presadzoval hodnoty *laissez-faire*, presný opak fašistickej ekonomickej politiky

DE-RADIKALIZÁCIA PNF

- V decembri 1922 Mussolini zriadil Veľkú fašistickú radu (*Gran Consiglio del Fascismo*)

ČIERNE KOŠELE

- transformoval stranícku milíciu (Squadristov) na Dobrovoľnú milíciu pre štátnu bezpečnosť (*Milizia Volontaria per la Sicurezza Nazionale*)
- všetky výdavky na čiernokošeliarov mal pokrývať štát
- Ale – aj štátna kontrola, ako vyšší velitelia tejto organizácie mali byť menovaní dôstojníci regulárnej talianskej armády
- poriadok a zároveň to bol krok na ceste k splynutiu štátnych a straníckych organizácií

STABILIZÁCIA MOCI

- Mussolini premiér, ale v parlamente stále len 50 kresiel z 535; nový volebný zákon: akákoľvek strana, ktorá získa aspoň 25 percent hlasov, dostane v parlamente dve-tretiny kresiel
- Apríl (duben) 1924 nové voľby
- PNF v koalícii Národného bloku (*Lista Nazionale* alebo jednoducho *Listone*)
- Zastráňovanie, propaganda: 65,7 %, 374 z 535 kresiel; na 22 rokov posledné voľby v Taliansku

MATTEOTTI

- 30. mája (květen) 1924 v parlamente vystúpenie
- Tvrdil, že voľby boli sfaľšované, ľudia donútení hlasovať za fašistov násilím, výsledky podvodom a že fašisti v skutočnosti podporu talianskeho ľudu nemajú.
- Žiadal, aby boli výsledky volieb vyhlásené za neplatné

MATTEOTTI

- 20. júna (červen) 1924 na chodníku pri rieke Tiber auto - únos
- Telo sa našlo 16. augusta (srpen)
- Vražda nikdy nevyšetrená

AVENTÍNSKA OPOZÍCIA

- po Matteottiho únose väčšina socialistických, liberálnych a katolíckych poslancov opozície na protest odišla z parlamentu a vytvorili tzv. Aventínsku opozíciu
- Vyhlásili sa za pravých reprezentantov talianskeho ľudu a od kráľa žiadali zosadenie Mussoliniho a obnovenie občianskych slobôd
- Opozícia ale nejednotná, rozhádaná, rozličné pohľady na to ako bojovať proti fašizmu
- Mussoliniho podporil kráľ, priemyselníci i cirkev

DIKTATÚRA

- Mussolini po konzultácii s kráľom rekonštrukcia kabinetu – kozmetická, zmena niekoľkých ministrov
- 1925 – v Taliansku zavedená diktatúra
- 3.januára (leden) Mussolini prejav v parlamente:

DIKTATÚRA

- „Vyhlasujem pred týmto zhromaždením a pred celým talianskym ľuďom, že ja a len ja preberám politickú, morálnu a historickú zodpovednosť za všetko, čo sa stalo (...) Ľuď nerešpektuje vládu, ktorá dovolí, aby ňou pohrdali! Ľuď chce, aby jeho dôstojnosť reflektovala aj dôstojnosť vlády a ja som to povedal už predtým – Čo je veľa, to je veľa! Taliansko, vážení páni, chce pokoj, chce stabilitu, ktoré mu dovoľia pracovať. Tento pokoj jej dáme buď láskou, alebo, ak to bude nevyhnutné, silou. Môžete si byť istý, že do 48 hodín od tohto prejavu sa situácia vyjasní v každom ohľade. Všetci vieme, že to, čo ma motivuje, nie je osobný rozmar, nie je to prahnutie po moci, nie je to hanebná zlosť, ale jedine bezhraničná a spaľujúca láska pre otčinu.

DIKTATÚRA

- Mussolini neklamal: do 48 hodín dostala polícia rozkazy:
- aby zlikvidovala opozičné organizácie (111 ľudí zatknutých)
- opozičné strany síce nezakázali hneď, opoziční poslanci ale dostali zákaz vrátiť sa do parlamentu.
- zavedená cenzúra
- zatvorené a zakázané boli slobodomurárske lóže (napriek tomu, že viacero slobodomurárov bolo i medzi fašistami).
- 3 nefašistickí ministri podali demisiu – nahradení fašistami

EKONOMIKA

- po definitívnom získaní moci pristúpila fašistická vláda k vytváraní nového typu usporiadania hospodárstva a ekonomiky – korporatívneho štátu
- Dve komisie, Giovanni Gentile, Alfredo Rocco
- Nedokázali to vymyslieť
- Giuseppe Bottai - Charta práce (*Carta de Lavoro*) – nedokázal nájsť kompromis, nakoniec Rocco, schválená začiatkom roku 1927
- Korporatívny štát len na papieri – propaganda ale všade šírila, že to funguje

ALFREDO ROCCO

CONFEDERAZIONE
NAZIONALE DEI

SINDACATI FASCISTI
DELL'INDUSTRIA

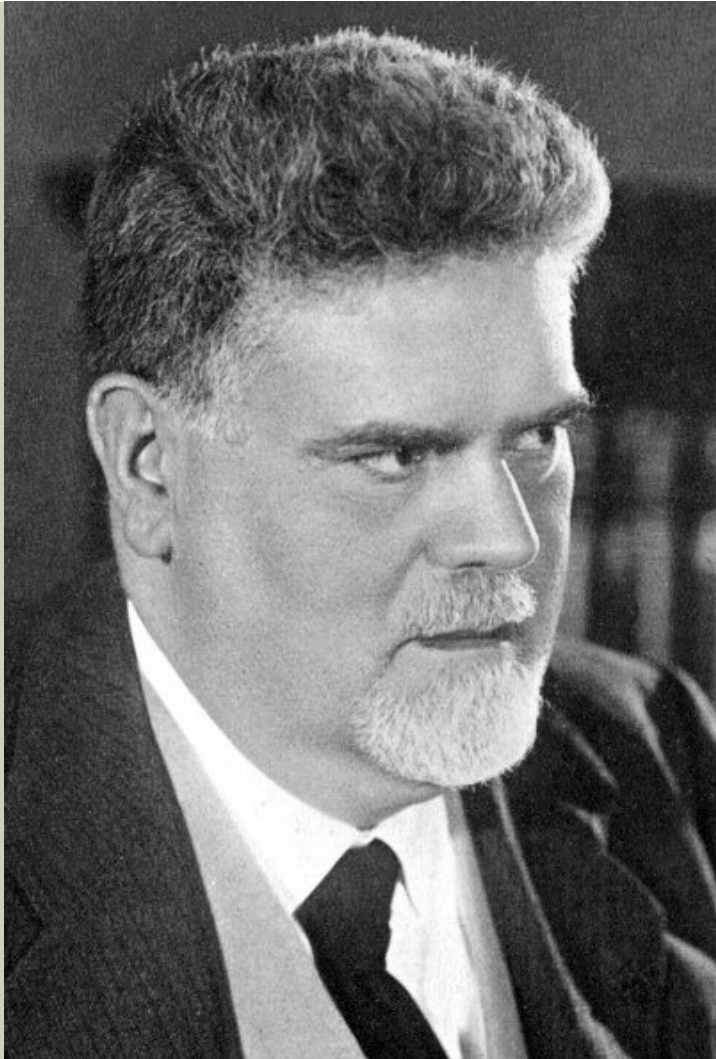
FAŠISTICKÉ HOSPODÁRSTVO

- Fašizmus nebol v ekonomickej oblasti tak revolučný, ako by sa mohlo zdať.
- namiesto likvidácie hospodárskych elít s nimi spolupracoval – ak išlo o „biznis,“ fašisti sa dokázali správať veľmi pragmaticky a na ideológiu dočasne zabudnúť
- V mnohých oblastiach sa dokázal správať absolútne pragmaticky a racionálne
- Zlikvidoval odbory, dbal však tiež na to, aby sa nebúrili, a to zmesou sľubov, rôznych benefitov, ale i represiou

FAŠISTICKÉ HOSPODÁRSTVO

- nespochybňoval súkromné vlastníctvo ani súkromnú podnikateľskú iniciatívu, zároveň však zlikvidoval trhové hospodárstvo a ekonomiku reguloval.
- Základným princípom fungovania je, že celá priemyselná a poľnohospodárska kapacita štátu je v rukách politických predstaviteľov režimu a je podriadená ich politickým rozhodnutiam (De Stefani musel 1925 preč)

TOTALITARIO

- Giovanni Gentile – Mussolini ho poveril, aby filozoficky rozpracoval termín *totalitario*, ktorý mal symbolizovať štruktúru nového štátu
- Gentile – sám seba pasoval do role „filozofa fašizmu“

TOTALITARIO

- Snahy o totalitné ovládnutie spoločnosti:
- Národná agentúra pre matky a deti (*Opera Nazionale di Maternità ed Infanzia, ONMI*)
- Národný rekreačný klub (*Opera Nazionale Dopolavoro, OND, známej ale len ako Dopolavoro*)
- Národná mládežnícka organizácia (*Opera Nazionale Balilla, ONB*)
- Asociácia fašistických študentov univerzít (*Gioventu Universitaria Fascista*)

TOTALITARIO

- v roku 1937 vznikli v Ríme *Cinecittà* – obrovské filmové štúdiá
- ministerstvo propagandy (*Ministero per la stampa e la propaganda*) – od 1937 ministerstvo ľudovej kultúry (*Ministero della Cultura Popolare*, známe pod skratkou MinCulPop)
- Napriek všetkým snahám neúspech: Taliani si užívali možnosti, ktoré im štátom dotovaný systém prinášal, a fašistickú propagandu jednoducho ignorovali

TOTALITARIO

- fašistom sa však nikdy nepodarilo dosiahnuť svoj ideál
- Taliansko ostalo monarchiou a aj keď kráľ nemal prakticky žiadnu moc
- PNF bola vlastne podriadená štátu, nie štát jej (ozbrojené zložky a Dobrovoľné milície)
- Mussolinimu sa nikdy nepodarilo zlomiť ani vplyv cirkvi

SÚDNICTVO

- V roku 1926 bol zriadený Mimoriadny tribunál (*Tribunale Speciale*)
- Medzi 1.1.1927 a 31.1.1929 4805 prípadov. 3904 z nich oslobodenie obvinených. 679 z 901, ktorí boli uznaní vinnými, dostalo trest menší ako tri roky, jeden odsúdený na smrť
- Do r. 1940 9 rozsudkov smrti
- Mussoliniho režim brutálny a represívny, nebol však vražedný a krvilačný (na rozdiel od nacizmu)

DOHODA S CIRKVOU

- Kľúčovou pre režim bola spolupráca s katolíckou cirkvou, ktorá mala v Taliansku silné postavenie
- 1929 podpis Lateránskych zmlúv
- Dôležitý konkordát, ktorý rieši práva cirkvi a slobodu vyznania) a politická zmluva, ktorá riešila tzv. rímsku otázku – Mussolini uznal existenciu Mestského štátu Vatikán ako suverénneho subjektu medzinárodného práva
- rímskokatolícke vierovyznanie štátne náboženstvo, v triedach na školách mal byť umiestnený kríž a cirkevný sobáš získal občiansku platnosť

KRÁL' - PÁPEŽ - DUCE

ROMANITĀ

- Snaha o budovanie mýtickej komunity a návrat k „zlatej ére“
- kult starovekého Ríma (Romanità)
- používanie rôznych názvov (Duce z latinského dux – vodca, fasces)
- premenovanie dňa práce na deň Ríma, fašistický pozdrav – zdvihnutá pravica s natiahnutou dlaňou
- odvodzovanie hodností fašistických milícií od hodností rímskych légií (konzul, centurion, legionár a pod.), vojenské jednotky museli pochodovať ako rímski vojaci (passo romano)

ROMANITĀ

- Súčasť aj nová interpretácia dejín:
- Podľa Rocca fašizmus ultimátnym vyjadrením neprerušenej intelektuálnej a myšlienkovej tradície od čias Rímskej ríše
- po páde Rímskej ríše r. 476, sa hodnoty Ríma preniesli cez RK cirkev do renesancie - tá bola „znovuzrodením“ klasickej Romanità.
- Renesanciu začiatok sociopolitického znovuzrodenia, *Risorgimento*. To sa nevyhnutne muselo udiať, pretože božská „prozreteľnosť“ zabezpečila, aby „civilizačná misia“ (*missione civilizzatrice*) pokračovala

ROMANITÁ

- Fašizmus podľa Rocca zavŕšením Risorgimenta
- Mussoliniho diktatúra ako „historická nevyhnutnosť“.
- Duceho vedenie znamenalo vytvorenie nového a tentokrát nesmrteľného „rímskeho“ poriadku (porovnaj s Tisícročnou ríšou A.H.)
- roku 1926 nový kalendár, *Era Fascista*, ktorý sa písal v zásade rímskymi číslicami. Počítal sa od 29. októbra 1922, teda od pochodu na Rím – to bol deň 1 roku 1. Písal sa však ako „Anno I. E. F.“, rok 1 E. F., kde E. F. znamenalo *Era Fascista* (fašistickej éry)

MILANO CENTRALE

- **Milano Centrale:**
- **Postavená 1931 –
teda rok 9 Era
fascista**
- **Tieto symboly sú
dodnes na
železničnej stanici v
Miláne**

MUSSOLINI NA VRCHOLE

- Po obdobiach získania moci (1919 – 1925) a konštrukcie fašistickej diktatúry (1925 – 1929):
- roky „konsenzu“ (Gli anni del consenso), ako ich nazval kontroverzný taliansky historik Renzo De Felice (1929 – 1936)
- Propaganda – hospodárska kríza v Taliansku vďaka korporatívnemu štátu nie je (v skutočnosti priemyselná produkcia o 20 percent, významná časť bankového sektoru skolabovala)
- Snahy zreformovať korporatívny systém – nefunkčné, jediný výsledok totálna kontrola štátu nad priemyslom i kapitálom (po ZSSR najväčšia štátna kontrola na svete)

MUSSOLINI NA VRCHOLE

- Isté úspechy však režim zaznamenal:
- celková priemyselná produkcia vzrástla oproti roku 1913 (ktorý je hodnotou 100) do roku 1938 v Taliansku na 153,8, pričom napríklad v Nemecku na 149,9 a vo Francúzsku len na 109,4.
- Hospodárstvo pritom od roku 1922 do roku 1938 rástlo viac ako dvakrát rýchlejšie ako populácia – čo znamenalo, že Taliani boli v roku 1938 v priemere bohatší než v roku 1922.
- V rokoch 1929 až 1939 narástlo talianske hospodárstvo o 16 percent. To odzrkadľovali aj štatistiky armády, podľa ktorých boli noví odvedenci vyšší a vážili viac

KULT VODCU

- „Duce má vždy pravdu!“ (Il Duce ha sempre ragione!) alebo „Mussolini má vždy pravdu!“ (Mussolini ha sempre ragione!)
- Mussolini: rodinný muž, milenec, otec rodiny, vojak, bežný človek, hrdinský letec, skrátka renesančný muž.
- Svetlo v jeho kancelárii svietilo neprestajne vždy a to tak, aby to bolo vidieť z diaľky. Mussolini jednoducho nespal a vždy pracoval pre národ. Neskôr propaganda tvrdila, aby to bolo aspoň trochu uveriteľné, že pracoval 14 až 16 hodín denne
- zákaz informovať o jeho narodeninách (Mussolini predsa nestarne)

STABILIMENTO
ARTI
FOTOMECCANICHE
DIRETTORE CARLO RISPOLI
VIA NAPOLI 101
GRADINI PARADISO 4704
TESANICO 3 - TELEF. 23 24
CLICHÉS - ILLUSTRAZIONI
D'ARTE, OPERE SCIENTIFICHE,
RIVISTE, BIGNALI, ETC.

KULT VODCU

- Šermoval, lyžoval, pretekal na autách, jazdil na koni, plával a lovil levy
- Počas 1WW nezomrel ani v situáciách, kde by zomrel ktokoľvek iný, prežil „neprežiteľné“ pokusy o atentát, šrapnel prešiel jeho telom ako prešli šípy telom svätého Sebastiána – s tým rozdielom, že Mussolini prežil, trpel a obetoval sa za národ ako svätý František z Assisi, bol z chudobných pomerov ako Ježiš Kristus (jeho rodné mesto Predappio sa stalo pútnickým miestom), zastavil lávu z Etny, ktorá v roku 1928 vybuchla, svojou prítomnosťou vyriešil sucho v Líbyi (začalo pršať) a hluchonemý chlapec sa vyliečil len tým, že počúval jeho prejav

REPRESIE

- Cena za úspechy v hospodárstve: Vykorišćovanie robotníkov a roľníkov (platy klesali) + potreba expanzie
- Zvýšená represia:
 - okolo 17-tisíc ľudí bolo v tzv. „vnútornom exile“ (confino)
- polícia sledovala približne 160-tisíc Talianov ako podozrivých z možného nesúhlasu s režimom
- Kampaň proti menšinám (Srbi, Chorváti, Slovinci): oficiálne označená za boj s teroristami

PER NECESSITÀ FAMILIARE

- Počet členov strany vyskočil na milión v roku 1932 (2,4 % populácie), presiahol číslo 1,8 milióna v roku 1934 a dosiahol viac ako 2,6 milióna v roku 1939 (približne 6 %)
- Zákony z rokov 1932 – 1933 urobili členstvo v strane nevyhnutnosťou pre štátnych úradníkov. Bolo to súčasťou snahy fašistov o totalitnú spoločnosť a „fašizáciu“ Talianska, ktorá sa im inak veľmi nedarila
- PNF – ľudovo nazývaná aj Per Necessità Familiare – pre potreby rodiny (ak chcel niekto dosiahnuť významný – a dobre platený – úradnícky post, musel byť v strane – do PNF veľa oportunistov a kariéristov)

10 ROKOV DOBRÉHO SPRÁVANIA

- Fašisti prvých 10 rokov vzorní na medzinárodnej scéne
- v roku 1932 prevzal Duce vedenie ministerstva zahraničných vecí opäť osobne
- Expanzívna politika
- Akčné výbory pre univerzalitu Ríma (*Comitati d'Azione per l'Universalità di Roma, CAUR*)

ZAHRANIČNÁ POLITIKA

- **Koncepcie:**
- Spočiatku *mediterraneità*, zjednotenie všetkých kultúr na troch kontinentoch v oblasti Stredozemného mora pod vládou fašistov
- Čoskoro *impero*, obrovské talianske impérium v severnej a východnej Afrike
- Nakoniec *latinità* – teda zjednotení všetkých národov, ktoré boli dedičmi rímskej a katolíckej kultúry (teda nielen európske krajiny, ale i celá Južná Amerika).

EXPANZIA

- *Mare Nostrum*: nové plánované talianske impérium znovuzrodenej Rímskej ríše
- Invázia do Etiópie 1935 - Mussolini to označil za boj o *Spazio vitale*, vojna v Etiópii rasistická
- počas kampane v Etiópii hovoril Mussolini i o medzinárodnom židovskom sprisahaní, ktoré bolo zodpovedné za sankcie proti Taliansku
- Postupne taliansko-nemecké zbližovanie (počas vojny v Španielsku)

MUSSOLINI'S TRIUMPH

RASIZMUS & ANTISEMITIZMUS

- 1938 Manifest fašistického rasizmu (*Manifesto della razza*), podľa ktorého boli Taliani Árijci a absolútne odlišní od Židov
- nasledovali rasové zákony (*Leggi razziali*), namierené zvlášť proti Židom: obmedzili ich občianske slobody, zakázali knihy a vylúčili Židov z verejných úradníckych miest a vyššieho vzdelania.
- Neskôr ich ďalšie zákony a nariadenia zbavili majetku, zakázali cestovať či ženiť/vydávať sa za Talianov a podobne.
- Po začatí druhej svetovej vojny začal režim budovať svoje prvé koncentračné tábory

PRED VOJNOU

- Ak chcel Mussolini naplniť svoje expanzívne ambície – musel sa spojiť s Nemeckom
- O Československu hovoril ako o „Česko-Nemecko-Poľsko-Maďarsko-Rusíno-Slovensku“.
- Francúzi „dekadentným národom“, „mŕtvou plutodemokratickou ideológiou“ a „príliš hlúpymi na to, aby boli nebezpeční“
- Po vojne v Etiópii popularita dole – po Mníchove 1938 hrdina, veľký štátnik, mierotvorca

2WW

- **Taliansko počas 2WW:**
- **Mussolini:** „potrebujem len pár tisíc mŕtvych, aby som mohol na mierovej konferencii sedieť za stolom ako muž, čo bojoval.“
- **Albánsko (Apríl/Duben 1939), Francúzsko (Jún/Červen 1940), Britské Somálsko, Keňa, Sudán (August/srpen 1940), Egypt (September/září 1940), Grécko (október/říjen 1940), Juhoslávia (Apríl/Duben 1941), Tunis (koncom 1942)**

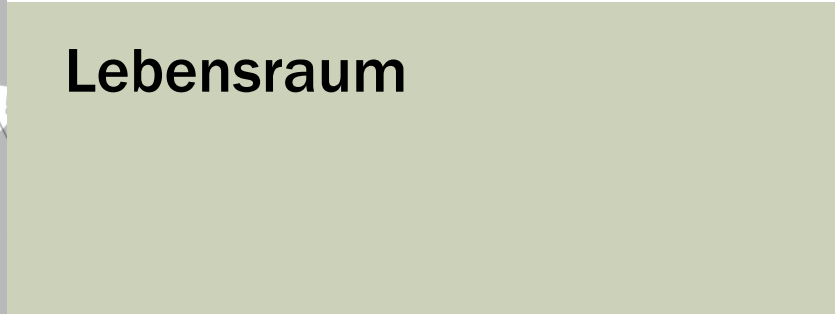
PARALELNÁ VOJNA

- Mussolini: „paralelná vojna“ (*guerra parallela*): separátne, no zároveň spojené vojnové úsilie v duchu vzájomného porozumenia a rozdelenia životného priestoru (*Lebensraum* vs. *Spazio vitale*)
- *Guerra parallela* sa ale veľmi skoro ukázala ako utópia
- Mussolini dokonca tajne nechal budovať pohraničné opevnenia na severe krajiny, v prípade nemeckého útoku

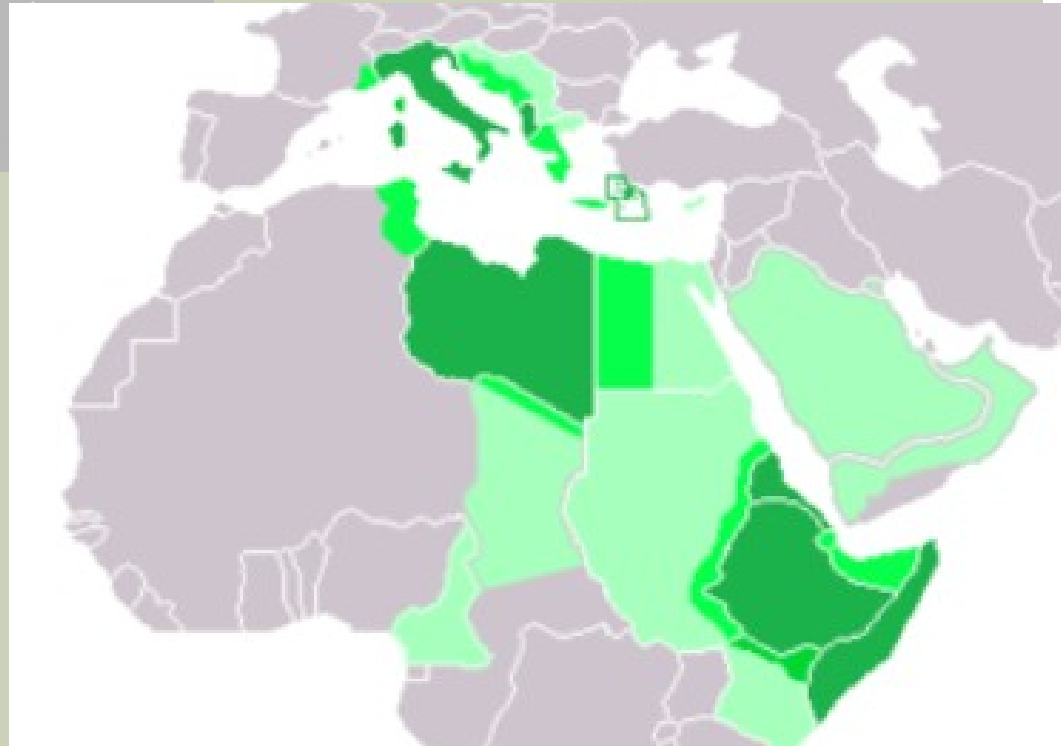

Lebensraum

Spazio vitale

MUSSOLINIHO SKLAMANIE

- Koncom roka 1942 Mussolini lamentoval nad tým, že taliansky národ zlyhal vo svojej najdôležitejšej skúške a dôvodom bola podľa neho endemická lenivosť Talianov.
- neaktivita samotnej strany, máj 1942: „Máme štyri milióny členov fasci, osem miliónov členov GIL (...) režim priamo kontroluje približne 25 miliónov ľudí (...) tak čo títo ľudia robia? Pýtam sa sám seba, čo robia?“

1942/1943

- Spojenecké vylodenie v severnej Afrike na jeseň 1942, pád talianskej Líbye v máji 1943 a začiatok mohutnej sovietskej ofenzívy po bitke pri Kursku (júl 1943)
- Hrozilo vylodenie anglo-amerických vojsk v samotnom Taliansku
- Taliani nevideli vo vojne žiaden zmysel, Taliansku nemala čo priniesť. Severom krajiny otriasla v marci a apríli 1943 séria štrajkov, vojenské velenie konšpirovalo s plánom na coup d'état a spojenci bombardovali Rím.
- Mussolinimu sa výrazne zhoršilo zdravie a upadol do depresie

1943

- Po vylodení Spojencov na Sicílii 9. júla (červenec) 1943 žiadal Dino Grandi zasadanie Veľkej fašistickej rady, ktoré sa nekonalo už štyri roky.
- Zasadanie V.F.R. v noci z 24. na 25. júla 1943
- Skoro ráno 25.7. Grandi (ktorý mal po celý čas pri sebe pre prípad núdze ručný granát) krátku prestávku - využil ju na pozbieranie podpisov do petície odvolávajúcej Mussoliniho z premiérskeho postu a vyzývajúcej kráľa, aby prevzal moc.
- Hlasovanie sa skončilo 19:7 v prospech odvolania Mussoliniho

DINO GRANDI

1943

- Nový premiér maršal Pietro Badoglio
- mal rokovať so Spojencami o mieri. To sa podarilo dohodnúť 8. septembra (září) 1943
- 12.9. však Operácia Dub (*Unternehmen Eiche*) – únos Mussoliniho z väzenia nacistami (Otto Skorzeny) a dosadenie späť na čelo krajiny
- Vznik Talianskej sociálnej republiky (*Repubblica sociale Italiana*), hl.mesto v kúpeľnom mestečku Saló pri Lago di Garda (odtiaľ tiež označenie Republika Saló)

REPUBLIKA SALÓ

RADIKALIZÁCIA

- Veronský manifest, ktorý žiadal popravu všetkých členov Veľkej fašistickej rady, ktorí hlasovali za odvolanie Mussoliniho
- Čierne brigády (*Bridate Nere*, celý názov *Corpo Ausiliario delle Squadre d'azione di Camicie Nere*): brutálna polovojenská jednotka pozostávajúca z prepustených kriminálnikov a fanatických fašistov určenej na boj s partizánmi a domácou opozíciou.

**PRONTI, IERI, OGGI, DOMANI AL
COMBATTIMENTO PER L'ONORE D'ITALIA**

REPUBLIKA SALÓ

- Nástupcom PNF sa stala Republikánska fašistická strana (Partito Fascista Repubblicano, PFR)
- Návrat k pôvodným radikálnym požiadavkam fašizmu
- zvláštny mix revolučného socializmu, republikánskeho ultranacionalizmu, antisemitizmu a katolicizmu.
- Žiadali socializáciu hospodárstva, zrušenie monarchie a tvrdý postup proti Židom, ktorých charakterizovali ako nepriateľov národa

REPUBLIKA SALÓ

- likvidácia „stáročia trvajúcich britských intríg,“ zničenie „kapitalistického systému a boj proti plutokratickým národom“ a „vykorisťovanie prírodných zdrojov Afriky pre dobro aj Európanov,
- súčasťou plánov bolo samozrejme tiež vytvorenie nového poriadku v Európe založeného na dvoch veľkých zónach vplyvu – nemeckej a talianskej
- násilie squadristu späť
- Popravy tých, čo „zradili“

REPUBLIKA SALÓ

- Po septembri 1943 sa začali i deportácie talianskych Židov do koncentračných táborov
- Neefektívne, úteky do hôr, nechúť „zašpiniť si ruky“ v jasne prehratej vojne
- celkový počet mŕtvych dosiahol 7682, 83% talianskej židovskej populácie prežilo – po Dánsku najviac
- V krajine občianska vojna
- 27. apríla 1945 Mussolini zadržaný, 28. apríla popravený

